

להקים שם המת עד נחלתו.

באוצר הספרות לשנת תרמ"ח, בחלק תולדות אנשי שם, מאמר נוספות לתולדות ר"ש זקש מאת יאס"ז (צד 289) כתוב לאמר: "כן ספר לי הרש"ז נ"י על אדורת חכם אחד ששמו ר' זלמן ראמיה ע"ה והיה מלמד בעיר שאוויל, ולימי זקנתו היה גר בעיר ראסיין, שהיה משורר ומליץ נשגב בלה"ק; וחבר ס' "ענבי ראש" כולל שירים שקולים על אדות הפולנים בשנות ראינו רעה, וגם חבר ס' אחד עד המליצה על אדות מרד הפולנים ומתאר גם את המקרה הנורא שקרה אז בעיר שאוויל וכו'. הרש"ז קרא את הספרים האלה בכ"י המחבר, וכפי דבריו לא זרח עליהם אור הדפוס ונאבדו מן העולם" עכ"ל.

בקראי את הדברים האלה, חשבתי עלי לחובה לקיים מצות השבת אבדה לבעליה ולהודיע בשער בת רבים, כי כתבי המנוח "שלמה זלמן בן ר' אליהו ראמיה" (כן חתם המחבר א"ע בראש ספריו) לא נאבדו מן העולם והנם נמצאים בבית עקר הספרים אשר לירידי הח' הגביר ר' שלמה צייטלין, פה לייסציג. הכ"י הוא בתמונת קווארמא, כולל ליב דפוס כתובים משני עבריהם, ומחולק לשני ספרים (מיוחדים: 1) "ס' לעג השאננים, תוכחת ללועגי רש, לעושי רמיה, לחותרי שוחה תחת רגלי רעיהם, שאמייק אדר ראשון תר"ח. הס' הזה הוא חזיון אללעגארי, בעין ס' לישירים תהלה, עמל ותרצה, צדק ורשע, תפארת לבני בינה וכאלה, הנפשות המרברות והעושות הלא הנה: שמחה, נעמה, שלום, חובב, חסדה, ששון, דואג, יגון, אנחה, חיל, רעה, פחד, בהלה, תקוה וכו'. הסופר לא ישקול את השירים (הבלתי מנוקדים) במאזני המשקל של הקדמונים (כרמחיל ומרעיו) אף לא ייפהו בחרוזים עשירים (כאד"ם הכהן וחבריו), אך ככלל יש בו דברים של טעם, ולמען תת להקוראים איזה מושג מסגנון המחבר הנקרא בפי ה' יאס"ז בשם הרש"ז בתואר "מליץ נשגב" הנה נותן בזה הקדמת המחבר המנוח לס' הזה:

"דבר אל הקורא. ראיתי התבל והנה נשחתה, ההרים התמוטטו והגבעות התקלקלו, מוסדות הארץ ירגזו, וכל יושבי תבל רעדה אחזתם, היו לשמה כרנע, אשר לחרב לחרב, אשר לדבר לדבר ואשר לשבי לשבי; על מה עשה ה' ככה לארץ ההיא? ומה חרי האף הגדול והנורא? מחמאת יושבי חלד כי רבו ואשמתם כי עצמו מאד: האפרתים נשחתים והחכמים נכלמים, הנדיבים שחו ראשם עד עפר, בני בלי שם מצאו יד, אנשי רמיה חקי מצח ירימו עטרה מראש חכמים וישימו על ראשי עזי פנים, העשיר ברש יתהל והרש יכרה שוחה לרגלי מבקש רעתו בפיו יהללנו ובלבנו יקללנו, וירא ה' וינאץ מכעס יצוריו כי הכעיסוהו בהבליהם, — על אלה העירותי, כל אוכל תת מעצור לרוחי מלדבר בזה דברים אחרים; ואם אדברה תוכחות הלא כלם ירגמוני, כמשתגע ישימוני, כי איך נטבע באשמה ורשע, יגיד לעמו פשע? אי לזאת עשיתי כונים, ברמות גופים שונים

והפחתי בהם רוח חיים, איש את רעהו ידברו, וכל אחד שמתי שמו עליו, לפי משפטו והנהגתו, לעשיר קראתי שמחה, כי הוא שמח וטוב לב, לדל קראתי יגון, יען כי לבבו מלא תונה, לאשתו אנחה, כי היא מתאנחת על שכרה, וכן יתר המדברים איש שמו לפי מעללו. — קורא נחמד! אל תבהל ברוחך להאשימני בדברים אשר לא ישרו בעיניך, כי לא מלבי דברתי, רק לרגל המליצה אשר יאות למדבר ההוא אם עקש אם ישר; כפי נבון תכונה, כפי זד ודעות, ללץ מהתלות, לחכם חכמה ומוסר, לכן בראותך דבר התבונן מי האומרו! — ואתה קורא נחמד! לא על אפי (אפני?) המליצה תשים לבך, על משקלם ותנועותיהם. אם המה יל מתכונתם, כי לא זאת מנמת פני; אפס, על המדות והמוסר היצא מהם ללועגי רש, לעושי רמיה, לחותרי שוחה לדגלי רעים, וכאלה רבות. דע נא קורא משביל את אשר לפנך, כי לא הכלמתיך בו, לא אותך ולא רעך, רק חסדות ידביו איש את רעהו, ואתה בחר לך מכל אשר ישר בעיניך, ואם יכנס בלבך אף אחת מני אלה, הנם די לשמת נפש ידיך דא מי עי.

החזיון בעצמו מחזיק כל"ב עמודים מחולקים כל אחד לשנים; ואחריו יבוא בלשון פשוט (פראזע) הספר (2) "ענני רש אשר הציצו אשכולות מרורות מתנובות הקיץ שנת תקצ"א לפ"ק. והוא ספור, מדרות הפולנים וכיחתי מה שנוגע לעיר מגורי המחבר, שאוויל, בין כל מאמר סודי כתב המחבר שידי השתפכות נפשו, אשר מרביתם אינם נוגעים כלל בפרטי העקרים, ורק, שיר שנינה אחד על המורדים. והנני מעתיק חרוז אחד ממנו לדוגמא:

מי יקום עם מרעים חזירי היער
לא ישאו פני זקן שופט בשער
במלכם יקוצו, יכלימו שרימו,
בן בוז שונה ביין, דרכיו סורר
גם הוא ירים ראש, יחפוץ להשתרר
יקום ללחום במלכו, באיתו וקרדמו".

בסוף הספר השני כתובים עוד איזה שירים בודדים, כמו "רגשות הזמן", "קול רנה" (לחתונה) ואחריהם איזה מכתבים כתובים לתלמידיו, וכפי הנראה ללמד כתב ישר וסגנון לשון אנרות המליצה יצאו. —

את כל אלה מצאתי ראוי ונכון להביא אל אוצר הספרות להקים שם המה על נחלתו ולא ימחה שמו ושמות ספריו, המונחים למשמרת ולמזכרת, מתוך קהל סופרי ישראל וספרותו.

ד"ר ש. מאנדערקערן.

